

Eilistä elämää.

Valokuvia tamperelaisesta arkipäivästä 1930-luvulta 1960-luvulle.

Valokuvat ovat peräisin Vapriikin kuva-arkiston kokoelmista ja nähtävissä Solmu –palvelussa osoitteessa www.museosolmu.fi/solmut/eilista-elamaa.

Lelunmyyntiä Tampereen Kauppatorilla 5.10.1931.

Kuva: Veikko Kanninen.

AL_274_8

Puuleluja valmistettiin ahkerasti varsinkin sahapaikkakunnilla, joissa oli materiaalia hyvin tarjolla. Tunnetuimpiin valmistajiin kuului Jyväskylään 1920-luvulla perustettu Juho Jussilan lelutehdas. Fortunapeli oli suuri menestys ulkomaita myöten.

Tampereen Kauppatori (nyk. Keskustori) oli vilkas kauppapaikka, kunnes 1920-luvulta alkaen kauppaa rajoitettiin ja painopiste siirtyi Laukontorille ja Kauppahalliin. Keskustorin eteläpäästä tuli kaupunkiliikenteen linja-autojen tukikohta ja torista tuli tärkeä liikennekeskus.

Lapset päivälevolla Kalevanharjun lastenseimessä vuonna 1938.

TKA_159

Pukkisängyissä nukkuville lapsille on puettu ”turvavaljaat” eli sängyn yli ristiin kulkevat kangassuikaleet.

Vuonna 1926 perustettu Kalevanharjun lastenseimi oli Tampereen ensimmäinen kunnallinen päivähoitopaikka ½-3-vuotiaille lapsille. Monen äidin paluu tehdastöihin helpottui palvelun myötä.

Lasten kasvitarihamaa Litukanojalla vuonna 1933.

Kuva: Veikko Kanninen.

AL_940_2

Litukan torpan mailla toimi 1900-luvun alkuvuosista lähtien koululaisten kasvitarha. Se oli Tampereen lastensuojelulautakunnan alainen ja aluksi toiminta oli suunnattu 9-14-vuotiaille pojille, myöhemmin myös tytöille. Litukan siirtolapuutarha sai alkunsa, kun kaupunki vuokrasi maapalstoja perheille vuodesta 1922 lähtien.

Pojat kiillottavat kesäkenkiä Hämeensillan kupeessa vuonna 1935.

Kuva: Veikko Kanninen.

AL_1935_879

Etenkin 1930-luvun lamavuosina lasten ansaitsemat pennit ja markat olivat perheille tärkeitä. Jos tehtaaseen ei vielä otettu töihin, oli kaupungissa muitakin keinoja ansaita. Lapsia työskenteli mm. kenkien kiillottajina, juoksupoikina ja lapsenlikkoina.

Tytöt hyppivät ruutua Aleksanterin koulun välituntipihalla vuonna 1937.

Kuva: Sulo Markkanen.

AL_1937_539

Heti lumien sulettua koulujen pihojen pehmeään hiekkaan piirrettiin hyppyruudut ja iloiset kevätleikit alkoivat. Hameenhelmat liehuivat hyppylaudoilla ja naruhyppelyssä. Polvihousuiset pojat leikkivät mieluusti hippaa ja palloleikkejä.

Lääkärikäynnillä Härmälän neuvolassa vuonna 1937.

AL_1937_510

Tampereen ensimmäinen kaupungin järjestämä neuvola sijaitsi Härmälässä. Se toimi vuosina 1934-1983 vanhassa Boreniuksen huvilassa osoitteessa Nuolialantie 46. Neuvonta-aseman sairaanhoitajana työskennellyt Aune Kuokka sai asiakkaiskseen sekä lapsia että aikuisia.

Poika pullaostoksilla Keskustorilla huhtikuussa 1939.

HM_2549_2902

Torimyyjien herkkupöydistä löytyi monenmoista purtavaa. Ohrarievät, vehnäpullat ja naruissa roikkuvat kullanuskeat rinkelit kävivät hyvin kaupaksi. Kotona leivottiin ohuesta pullataikinasta vanhaapiikaa eli pikapullaa, joka paistettiin vuoassa kakluunin perällä.

Kevätleikkejä vuonna 1937.

Kuva: Sulo Markkanen.

AL_1937_536

Lapset leikkivät Palomäentie 16 kohdalla. Puusta valmistetut potkulauta ja juna olivat suosittuja leikkikaluja, joita rakenneltiin myös kotiverstaissa.

Takana tuleva Tampereen Liikenne Oy:n linja-auto liikennöi linjaa 3 eli Pyynikin ja Petsamon väliä. Linjoja oli kaupunkialueella aluksi kuusi ja bussit olivat punaisia. Myöhemmin linjojen määrä moninkertaistui ja bussien väri vaihdettiin siniseen.

Leipäkorttia leikataan tamperelaisessa myymälässä 28.5.1940.

Kuva: Eero Troberg.

AL_3266_1

Säännöstely alkoi jo lokakuussa 1939, kun sokeria, siirappia ja kahvia sai ostaa vain ostokortista leikattua kuponkia vastaan. Seuraavina sotavuosina ja pitkälle sodan jälkeenkin jatkunut säännöstely merkitsi niukkuutta jokapäiväisessä elämässä, syömisessä ja pukeutumisessa. Kahvihampaan kolotus helpottui, kun kahvi vapautui viimeisenä säännöstelystä vuonna 1954.

Lokomon metallityömies valmistaa veturin pyörää.

Kuva: E. M. Staf.

TKA_Staf_823

Lokomo perustettiin Tampellan kilpailijaksi valmistamaan vetureita vuonna 1915. Jatkosodan jälkeen sotakorvaukset työllistivät tamperelaisia konepajoja useita vuosia. Lokomo, Tampella ja Valmet valmistivat yhteistyössä sotakorvaukseksi Neuvostoliitolle mm. PT-4-höyryvetureita.

Pilsneripulloja pakataan koreihin Pyynikin kaljatehtaalla 1930-luvulla.

Kuva: Mauno Mannelin.

TKA_Mannelin_35_3

Pyynikki Oy:n Tähti-olutta valmistettiin 1930-luvulta lähtien. Tunnettu mainoslause oli: ”Ota Tähti, jano lähti”. Tehtaalla valmistettiin myös Pyynikin Helmi- ja Pommac -limonadeja. Tehdasrakennus sijaitsi osoitteessa Koulukatu 11.

Alusvaatteiden laatutarkastusta Suomen Trikoolla vuonna 1955.

Kuva: E. M. Staf.

TKA_Staf_584

Tampereen useista trikootehtaista merkittävin oli Suomen Triko Oy. Sotavuosina alkanut materiaalipula helpottui vähitellen rauhan tultua, mutta puutetta oli vielä pitkään sekä työvoimasta että kutomakoneiden neuloista.

Attilan kenkätehtaan neulomo vuonna 1955.

Kuva: E. M. Staf.
TKA_Staf_619

Kymmenet kenkätehtaat työllistivät tuhansia tamperelaisia. Neulojien lisäksi työtehtäviä löytyi mm. meistäjille ja pinkojille. Meistäjät leikkasivat kengänosia ja pinkojat pingottivat kengän muotoonsa pinkomiskoneella.

Vienti Neuvostoliittoon nosti tamperelaisen kenkäteollisuuden huippuunsa 1960-luvun alussa. Ennätyksellisiä tuotantolukemia tavoitteli Tampereella 34 kenkätehdasta vuonna 1962. Attilan kenkätehdas Oy:n suuri tehdasrakennus sijaitsi Tammelan puistokadun (nyk. Yliopistonkatu) ja Puolimatkatkadun (nyk. Itsenäisydenkatu) kulmassa.

Ompelijan työn seuranta Finlaysonilla vuonna 1957.

Kuva: Veikko Kanninen.
341_alb9_49

Suomen puuvillateollisuus alkoi Tampereella vuonna 1828, jolloin James Finlayson ryhtyi puuvillatehtailijaksi. 1900-luvun alkuun mennessä tehdas oli noussut 3000 työntekijällään Pohjoismaiden suurimmaksi teollisuusyritykseksi. Muiden tekstiilitehtaiden tapaan Finlayson työllisti etenkin naisia.

Toisen maailmansodan jälkeen Finlayson oli edelleen Tampereen suurin tekstiilitehdas. Laatu, tehokkuutta ja kannattavuutta mitattiin tarkasti. Koneet olivat kuitenkin loppuun kuluneita. Vasta 1950-luvulla tehtaan konekanta ja tiloja pystyttiin uudistamaan.

Työvuoro vapautuu Tampellan portilta 1940-luvun alussa.

Kuva: E. M. Staf.
TKA_Staf_1091

Työvuoro toisensa jälkeen on alkanut ja päättynyt Tampellan tehdasalueella 1800-luvun puolivälistä alkaen. Vuonna 1917 laki määräsi työpäivän pituudeksi 8 tuntia. Aamulla tehtaalle oli tultava ajoissa, sillä portit avattiin seuraavan kerran vasta ruokatunnin aikaan.

Hämeenkadun jalankulkijoita ja pyöräilijöitä vuonna 1940.

Kuva: Eero Troberg.
AL_3270_1

Tampereella kiellettiin aikuisilta pyöräily puistokäytävillä vuonna 1913. Lisäksi pyörät määrättiin rekisteröitäviksi. Poliisilaitoksen paksuun rekisterikirjaan merkittiin omistajan ja pyörän tiedot ja pientä rekisteröimismaksua vastaan pyörän omistaja sai metallisen rekisterilaatan kiinnitettäväksi pyöräänsä. Rekisteriä pidettiin vuoteen 1953 saakka.

Toimenpide Finlaysonin tehtaan sairaalan vastaanotolla 1940-1950-luvulla.

341_alb2_131

Herbert Fock oli Finlaysonin sairaalan lääkärinä vuosina 1935-1965. Tohtori Fockin työmäärä oli valtava, hän saattoi yöllä leikata umpisuolen, hoitaa keskenmenon saaneen potilaan ja jo aamukahdeksalta leikata struuman. Tehtaan työntekijöille tarkoitettu sairaala sijaitsi Amurissa, Satakunnankadun ja Korttelahdenkadun kulmassa olleessa puutalossa.

Busseja Keskustorilla 1950-luvulla.

691_63

Keskustorin vinolaitureista linja-autot lähtivät keskusta-alueen ulkopuolelle ja lähikuntiin. Asutuksen levitessä yhä kauemmas keskustasta myös liikennemäärät kasvoivat.

Taustalla näkyvät jugendtyyliset Commercen talo (kesk.) ja Palanderin talo (vas.). Niiden välissä pilkottavat Kylmähallien kattorakenteet.

Huoltotöitä Pinninkadulla Tammelantorin vieressä 1940-luvulla.

Kuva: Werner Mauritz Gestrin.

698_584

Sekatyömiehet kaivoivat lapioilla tarpeen tullen tarkkojakin kaivantoja kaduille.

Kuvassa oleva linja-auto on varustettu häkäpöntöllä, joka helpotti liikennöintiä polttoainepulan aikaan.

Takana olevassa rakennuksessa toimi S. J. Lahdelman ruoka-, siirtomaa- ja taloustavaramyymälä.

Nupukiveystä tehdään Keskustorilla 1950-luvulla.

HM_2549_3656_7

Hämeenkadun ja Kauppatorin kiveäminen aloitettiin 1840-luvun puolivälissä, jolloin julkiset paikat määrättiin kivettäväksi kenttäkivellä eli mukulakivellä.

Amurin lastentarhan lapset pihaleikeissään vuonna 1955.

1018_9

Lasten päivähoitopaikoilla oli kysyntää sotavuosien jälkeen, sillä työvoimapula houkutteli väkeä kaupunkiin, suuret ikäluokat syntyivät ja naisten työssäkäynti yleisty.

Amurin lastentarha, joka oli tarkoitettu 4-6-vuotiaille lapsille, toimi puutalossa osoitteessa Hämeenpuisto 16.

Amurin kansakoulun ruokala 1950-luvulla.

Kuva: Ensio Kauppila.

TKA_B_20

Eduskunta määräsi kansakoulut järjestämään kaikille oppilaille ilmaisen kouluruokailun vuoteen 1948 mennessä. Koulukeittoloita oli suunniteltu jo edellisellä vuosikymmenellä, mutta vasta sota-ajan huoli tulevien sukupolvien ravitsemuksesta sai lainsäätäjät liikkeelle.

Härmälän kansakoulun tytöt käsityötunnilla vuonna 1954.

Kuva: E. M. Staf.

TKA_B_48

Käsityötaidon katsottiin kuuluvan kansalaisten perussivistykseen ja käsityöopetuksen uskottiin kasvattavan luonnetta. Myös pojille haluttiin opettaa parsiminen ja nappien ompelu ja vastaavasti tytöille puutöitä.

Härmälän kansakoulu valmistui vuonna 1952 osoitteeseen Nuolialantie 47.

Torikauppaa Laukontorilla kesäkuussa 1940.

Kuva: Eero Troberg.

AL_3290_1

Laukontorin suosio kauppatorina alkoi kasvaa 1900-luvun alusta alkaen ja erityisesti kun päivittäinen torikauppa lopetettiin Keskustorilla vuonna 1930.

Laukontori sai nimensä Laukon kartanosta ja sinne liikennöineestä Laukko –nimisestä siipirataslaivasta.

Hämeen osuusteurastamon lihakauppa Kauppahallissa vuonna 1957.

Kuva: E. M. Staf.

TKA_Staf_792

Tampereen Kauppahalli rakennettiin vuonna 1901. Vanhimmat edelleen palvelevat liikkeet ovat Lihakauppa Yrjö Wigren Oy, Joenniemen kukkakauppa ja Velj. Lindgrenin lihakauppa.

Maitokaupan asiakkaita vuonna 1956.

Kuva: Martti L. Laitinen.
AL_10403_2

Maitokaupan lasivitriinistä löytyi juustojen lisäksi kala- ja lihasäilykkeitä. Sota-ajan pula ja puute oli loppunut ja hyllyistä löytyi jo tavaraa.

Marjakauppaa Tammelantorilla 1960-luvulla.

Kuva: E. M. Staf.
TKA Staf_dia_593

Tammelán torilla kauppa alkoi virallisesti vuonna 1900, kun A. Heden ryhtyi myymään perunoita. Kun myyjien määrä nousi ja tuotevalikoima monipuolistui, torista tuli keskeinen kauppapaikka Tammelán työläiskaupunginosassa.

Naiset pykillä koskenniskalla kesällä 1962.

Kuva: E. M. Staf.
TKA_Staf_1333

Kuvan ottamisen aikaan pyykinpesukoneet olivat jo yleistyneet kodeissa, mutta edelleen pyykkiä pestiin niin pyykkituvissa kuin rantojen pesupaikoillakin. Juuriharjat ja mäntysuovat ovat kuluneet mm. Rauhaniemen, Alarannan ja Pispalan matonpesulaitureilla.

Tammerkosken lisäksi kuvassa näkyy Tampellan tehdasrakennukset ja Kotkankallion muistomerkki. Patsas on omistettu Venäjän keisari Aleksanteri I:lle, joka teki Tampereelle yksipäiväisen vierailun vuonna 1819.

Kotiruoan valmistusta Ikurissa.

Kuva: Sylvi Nieminen.
835_8183

Tavallisen perheenemännän keittiö alkoi vähitellen koneellistua sodan jälkeen. Puulieden rinnalle tuli sähkölevy, tosin seinällä roikkuva johto kertoo epäsäännöllisestä käytöstä. Jääkaappi oli vielä kallis hankinta, mutta sekin alkoi yleistyä 1950-luvulla. Kahvit keitettiin kahvipannussa, sillä kahvinkeitimiä odoteltiin vielä parikymmentä vuotta.

